

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ
σε συνεργασία με το
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΑΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
«ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ»
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

ΔΙΔΡΥΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΣΤΙΣ Τ.Π.Ε. ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ – ΨΥΧΟΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

**Ο θεσμός του Μέντορα στην εκπαίδευση και ο η συμβολή του στον
χώρο της Ειδικής Αγωγής**

Αριστείδης Βέττος, 621

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τ.Ε.Φ. – Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της Ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

Επιβλέπων Καθηγητής:	[Δρ. Διονύσιος, Λουκέρης, Συνεργαζόμενος Ερευνητής Ι.Π.Τ. – Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. "Δημόκριτος"]
2 ^ο Μέλος:	[Δρ. Ζωή, Καραμπατζάκη, Συνεργαζόμενη Ερευνήτρια Ι.Π.Τ. – Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. "Δημόκριτος"]
3 ^ο Μέλος	[Δρ. Ζαχαρούλα, Ταβουλάρη, Συνεργαζόμενη Ερευνήτρια Ι.Π.Τ. – Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. "Δημόκριτος"]

Αθήνα, 2024

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο θεσμός του Μέντορα αποτελεί μια από τις σημαντικότερες πρακτικές υποστήριξης και καθοδήγησης στον χώρο της εκπαίδευσης. Μέσα από τον ρόλο του Μέντορα, τόσο οι εκπαιδευτικοί, όσο και οι μαθητές μπορούν να αποκτήσουν πολύτιμες γνώσεις, δεξιότητες και υποστήριξη, που συμβάλλουν στην προσωπική τους ανάπτυξη αλλά και στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών. Ιδιαίτερα στον τομέα της Ειδικής Αγωγής, ο ρόλος του Μέντορα αποκτά μια ακόμα μεγαλύτερη διάσταση, καθώς ο συνδυασμός της εμπειρίας και της εξειδικευμένης γνώσης μπορεί να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών παρεμβάσεων και να βελτιώσει την ποιότητα της εκπαίδευσης για μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Η παρούσα εργασία εξετάζει τον θεσμό του Μέντορα στην εκπαίδευση με έμφαση στη συμβολή του στον χώρο της Ειδικής Αγωγής. Επίσης, λόγω της ύστερης εφαρμογής του θεσμού Μέντορα Ειδικής Αγωγής στην Ελλάδα, θα επικεντρωθούμε στα εκπαιδευτικά συστήματα του εξωτερικού και μάλιστα στις Η.Π.Α. (Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής), από τις οποίες ξεκίνησε η εφαρμογή του θεσμού. Συγκεκριμένα, αναλύοντας τη φύση και τη λειτουργία της σχέσης καθοδήγησης (mentoring ή μεντορική σχέση), θα προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε πώς αυτή μπορεί να επηρεάσει θετικά την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και την εκπαιδευτική εμπειρία των μαθητών. Επιπλέον, θα διερευνήσουμε τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται κατά την εφαρμογή του Μέντορα στην Ειδική Αγωγή, καθώς και τις προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για την επιτυχή υλοποίησή του.

Λέξεις-κλειδιά: Μέντορας, καθοδηγούμενος, Ειδική Αγωγή, προγράμματα εισαγωγής αρχάριων εκπαιδευτικών, σχέση καθοδήγησης (mentoring).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Alexander, R. (1997). *Policy and Practice in Primary Education: Local Initiative, National Agenda*. London: Routledge.
- Allen, J. M. (2009). Valuing practice over theory: How beginning teachers re-orient their practice in the transition from the university to the workplace. *Teaching and Teacher Education*, 25(5), 647-654.
- Allsop, T., & Benson, A. (1996). *Mentoring for Science Teachers*. Buckingham: Open University Press.
- Βούλγαρη, Π. (2019). *Ο θεσμός του Μέντορα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Απόψεις εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Β΄ Περιφέρεια Αθήνας σχετικά με την αναγκαιότητα εφαρμογής του θεσμού*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Αθήνα.
- Baugh, S. G., & Scandura, T. A. (1999). The effect of multiple mentors on protégé attitudes toward the work setting. *Journal of Social Behavior and Personality*, 14(4), 503-521.
- Beck, C., & Kosnik, C. (2000). Associate teachers in pre-service education: Clarifying and enhancing their role. *Journal of Education for Teaching: International Research and Pedagogy*, 26(3), 207-224.
- Beck, J., Czerniak, C., & Lumpe, A. T. (2000). An exploratory study of teachers' beliefs regarding the implementation of constructivism in their classrooms. *Journal of Science Teacher Education*, 11(4), 323-343.
- Beutel, D., & Spooner-Lane, R. (2009). Building mentoring capacities in experienced teachers. *The International Journal of Learning*, 16(4), 351-360.
- Bey, T. M., & Holmes, C. T. (1990). *Mentoring: Developing Successful New Teachers*. Reston, Virginia: Association of Teacher Educators.
- Bird, S. J., & Didion, C. J. (1992). Retaining women science students: A mentoring project of the association for women in science. *Initiatives*, 55(3), 3-12.
- Blake-Beard, S. D. (1999). The costs of living as an outsider within: An analysis of the mentoring relationships and career success of black and white women in the corporate sector. *Journal of Career Development*, 26(1), 21-36.

- Bleach, K. (2001). *The Induction and Mentoring of Newly Qualified Teachers: A New Deal for Teachers*. London: David Fulton Publishers.
- Bova, B. M., & Phillips, R. R. (1981). The mentor relationship: A study of mentors and protégés in business and academia. *New Mexico: ERIC Document Reproduction Service No. ED 2082233*.
- Boyer, L., & Lee, C. (2001). Converting challenge to success: Supporting a new teacher of students with autism. *The Journal of Special Education, 35*(2), 75-83.
- Boyer, L., & Mainzer, R. W. (2003). Who's teaching students with disabilities? A profile for characteristics, licensure status, and feelings of preparedness. *Teaching Exceptional Children, 35*(6), 8-11.
- Bradley, D., Noonan, P., Nugent, H., & Scales, B. (2008). *Review of Australian Higher Education: Final Report*. Canberra: Australian Government.
- Bridges to Success. (2003). *Supporting early career special educators*. Western Oregon University: Oregon Recruitment and Retention Project.
- Brooks, V., & Sikes, P. (1997). *The Good Mentor Guide: Initial Teacher Education in Secondary Schools*. Buckingham: Open University Press.
- Bryan, L. A., & Abell, S. K. (1999). Development of professional knowledge in learning to teach elementary science. *Journal of Research in Science Teaching, 36*(2), 121-139.
- Bubb, S. (2001). *A Newly Qualified Teacher's Manual: How to meet the induction standards*. London: David Fulton Publishers.
- Bullough Jr., R. V., & Draper, R. J. (2004). Mentoring and the emotions. *Journal of Education for Teaching, 30*(4), 271-288.
- Burlew, L. D. (1991). Multiple mentor model: A conceptual framework. *Journal of Career Development, 17*(3), 213-221.
- Carlson, R. D., & Gooden, J. S. (1999). Mentoring pre-service teachers for technology skills acquisition. Paper presented at *The Society for Information Technology & Teacher Education International Conference*, San Antonio, TX, 28 February – 4 March.
- Christensen, L. M. (1991). Empowerment of preservice educators through effective mentoring. Alabama: *Course requirement, University of Alabama*.

- Chubbuck, S. M., Clift, R. T., Allard, J., & Quinlan, J. (2001). Playing it safe as a novice teacher: Implications for programs for new teachers. *Journal of Teacher Education*, 52(5), 365-376.
- Clutterbuck, D. (2004). *Everyone needs a Mentor: Fostering Talent in your Organisation*. London: Chartered Institute of Personnel and Development.
- Coates, D., Vause, J., Jarvis, T., & McKeon, F. (1998). *Mentoring in primary science*. Leicester: SCI Centre, School of Education, University of Leicester.
- Collinson, V., Kozina, E., Lin, Y-H. K., Ling, L., Matheson, I., Newcombe, L., & Zogla, I. (2009). Professional development for teachers: A world of change. *European Journal of Teacher Education*, 32(1), 3-19.
- Commonwealth of Australia, Senate Employment, Education and Training References Committee. (1998). *A Class Act: Inquiry into the Status of the Teaching Profession*. Canberra: Senate Printing Unit, Parliament House.
- Council for Exceptional Children. (2000). *What Every Special Educator Must Know: The International Standards for the Preparation and Certification of Special Education Teachers*. Reston: The Council for Exceptional Children.
- Δημάκης, Μ. (2018). *Διερεύνηση απόψεων εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής σε σχέση με την αξιοποίηση του mentoring στο πλαίσιο άσκησης του εκπαιδευτικού τους έργου*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Δρουμαλιά, Σ. (2023). *Αξιοποίηση του Mentoring προς νέους εκπαιδευτικούς στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση μέσω της εξ αποστάσεως διδασκαλίας. Μια εμπειρική έρευνα βασισμένη στις αντιλήψεις νέων εκπαιδευτικών για τον ιδανικό μέντορα*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.
- Darling-Hammond, L. (2010). Recruiting and retaining teachers: Turning around the race to the bottom in high-need schools. *Journal of Curriculum and Instruction*, 4(1), 16-32.
- Day, R., & Allen, T. D. (2004). The relationship between career motivation and self-efficacy with protégé career success. *Journal of Vocational Behavior*, 64, 72-91.
- D.E.E.W.R. (Department of Education, Employment and Workplace Relations). (2003). *Australia's teachers: Australia's future – Advancing innovation, science, technology and*

- mathematics*. Canberra: Department of Education, Employment and Workplace Relations.
- Donaldson, S. I., Ensher, E. A., & Grant-Vallone, E. J. (2000). Longitudinal examination of mentoring relationships on organizational commitment and citizenship behavior. *Journal of Career Development, 26*(4), 233-249.
- Dreeben, R. (1988). The school as a workplace. In J. Ozga (Ed.), *Schoolwork: Approaches to the Labour Process of Teaching* (pp. 21-36). Milton Keynes: Open University Press.
- Dreher, G. F., & Chargois, J. A. (1998). Gender, mentoring experiences, and salary attainment among graduates of an historically black university. *Journal of Vocational Behavior, 53*(3), 401-416.
- Dreher, G. F., & Cox, T. H., Jr. (1996). Race, gender and opportunity: A study of compensation attainment and the establishment of mentoring relationships. *Journal of Applied Psychology, 81*(3), 297-308.
- Duffy, M. L., & Forgan, J. (2005). *Mentoring New Special Education Teachers: A Guide for Teachers and Program Developers*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Earley, P., & Bubb, M. S. (2004). *Leading and Managing Continuing Professional Development: Developing People, Developing Schools*. London: Paul Chapman Publishing (A Sage Publications Company).
- Edwards, A. (1998). Mentoring student teachers in primary schools: Assisting student teachers to become learners. *European Journal of Teacher Education, 21*(1), 47-62.
- Edwards, A., & Collinson, J. (1996). *Mentoring and Developing Practice in Primary Schools: Supporting student teacher learning in schools*. Buckingham: Open University Press.
- Ensher, E. A., Thomas, C., & Murphy, S. E. (2001). Comparison of traditional, step-ahead, and peer mentoring on protégés' support, satisfaction, and perceptions of career success: A social exchange perspective. *Journal of Business and Psychology, 15*(3), 419-438.
- Ζαρκάδα, Ε., & Μακρή, Π. (2022). *Διαχείριση των νέων εκπαιδευτικών και ενσωμάτωσή τους στις σχολικές μονάδες με την εφαρμογή του Mentoring (Συμβουλευτική Καθοδήγηση)*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής, Αθήνα.

- Fagenson, E. A. (1989). The mentor advantage: Perceived career/job experiences of protégés versus non-protégés. *Journal of Organizational Behavior, 10(4)*, 309-320.
- Feiman-Nemser, S. (1990). Teacher preparation: Structural and conceptual alternatives. In: W. R. Houston (Ed.), *Handbook of Research on Teacher Education: A Project of the Association of Teacher Educators* (pp. 212-233). New York: Macmillan.
- Feiman-Nemser, S. (1996). Teacher mentoring: A critical review. *Washington DC: Office of Educational Research and Improvement: ERIC Clearinghouse on Teaching and Teacher Education*.
- Feiman-Nemser, S. (2001). Helping novices learn to teach: Lessons from an exemplary support teacher. *Journal of Teacher Education, 52(1)*, 17-30.
- Feiman-Nemser, S., & Parker, M. B. (1990). Making subject matter part of the conversation or helping beginning teachers learn to teach. *Journal of Teacher Education, 41(3)*, 32-43.
- Feiman-Nemser, S., Parker, M. B., & Zeichner, K. (1993). Are mentor teachers teacher educators? In: D. McIntyre, H. Hagger, & M. Wilkin (Eds.), *Mentoring: Perspectives on School-Based Teacher Education* (pp. 147-165). London : Kogan Page.
- Fénelon, F. (1669, 1920, Nouvelle Édition). *Les Aventures de Télémaque* [The Adventures of elemachus]. Paris: Librairie Hachette.
- Fokiene, A., Georgoudes, A., Kivilo, K., Marsch, K., Volmari, K., & Yiannakas, P. (2013). *The Mentor Handbook: A Practical Guide for VET Teacher Training*. University of Greenwich, University of Surrey. European Centre for the Development of Vocational Training.
- Franke, A., & Dahlgren, L. O. (1996). Conceptions of mentoring: An empirical study of conceptions of mentoring during the school-based teacher education. *Teaching and Teacher Education, 12(6)*, 627-641.
- Fry, S. W. (2010). The analysis of an unsuccessful novice teacher's induction experiences: A case study presented through layered account. *The Qualitative Report, 15(5)*, 1164-1190.
- Ganser, T. (1991). Beginning teachers' and mentors' perceptions of effective mentoring programs. *Paper presented at The Annual Meeting of the Association of Teachers Educators*, New Orleans, LA, 16-20 February.

- Gavish, B., & Friedman, I. A. (2010). Novice teachers' experience of teaching: A dynamic aspect of burnout. *Social Psychology of Education, 13*(2), 141-167.
- Goddard, R., & Goddard, M. (2006). Beginning teacher burnout in Queensland schools: Associations with serious intentions to leave. *The Australian Educational Researcher, 33*(2), 61-75.
- Green-Powell, P. (2012). The rewards of mentoring. *US-China Education Review, B, 1*, 99-106.
- Griffin, C. C., Winn, J. A., Otis-Wilborn, A., & Kilgore, K. L. (2003). New teacher induction in special education. (*COPSSSE Document Number RS-5*). Gainesville, FL: University of Florida, Center on Personnel Studies in Special Education.
- Harvey, M., McIntyre, N., Thompson-Heames, J., & Moeller, M. (2009). Mentoring global female managers in the global marketplace: Traditional, reverse, and reciprocal mentoring. *The International Journal of Human Resource Management, 20*(6), 1344-1361.
- Hayward, G. (1997). Principles for school-focused initial teacher education: Some lessons from the Oxford Internship Scheme. In: T. Allsop, & A. Benson (Eds.), *Mentoring for Science Teachers* (pp. 11-26). Buckingham: Open University Press.
- Hobson, A. J., Ashby, P., Malderez, A., & Tomlinson, P. D. (2009). Mentoring beginning teachers: What we know and what we don't. *Teaching and Teacher Education, 25*(1), 207-216.
- Hobson, A. J., & Malderez, A. (2013). Judgementoring and other threats to realizing the potential of school-based mentoring in teacher education. *International Journal of Mentoring and Coaching in Education, 2*(2), 89-108.
- House of Representatives, Standing Committee on Education and Vocational Training. (2007). *Top of the Class: Report on the inquiry into teacher education*. Canberra: House of Representatives Publishing Unit.
- Howe, E. R. (2006). Exemplary teacher induction: An international review. *Educational Philosophy and Theory, 38*(3), 287-297.
- Hudson, P. (2004). Specific mentoring: A theory and model for developing primary science teaching practices. *European Journal of Teacher Education, 27*(2), 139-146.

- Hudson, P. (2007). Examining mentors' practices for enhancing preservice teachers' pedagogical development in mathematics and science. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 15(2), 201-217.
- Hudson, P. (2012a). Beginning teachers' achievements and challenges: Implications for induction and mentoring. Paper presented at "Going for gold! Reshaping teacher education for the future", *The annual conference of the Australian Teacher Education Association (ATEA)*, Adelaide, 1-4 July, South Australia.
- Hudson, P. (2012b). How can schools support beginning teachers? A call for timely induction and mentoring for effective teaching. *Australian Journal of Teacher Education*, 37(7), 70-84.
- Hudson, S., Beutel, D., & Hudson, P. (2009). Teacher induction in Australia: A sample of what's really happening. *Research in Comparative and International Education*, 4(1), 53-62.
- Hudson, P., & Skamp, K. (2003). Mentoring preservice teachers of primary science. *The Electronic Journal for Research in Science & Mathematics*, 7(1).
- Hudson, P., Skamp, K., & Brooks, L. (2005). Development of an instrument: Mentoring for effective primary science teaching. *Science Education*, 89(4), 657-674.
- Θεοδώρου, Π. Θ., & Πετρίδου, Ε. Ν. (2014). Η συμβολή της καθοδήγησης (μέντορινγκ) στην επαγγελματική ταυτότητα του Μαθηματικού. *Έρκυνα, Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών – Επιστημονικών Θεμάτων*, 1, 141-161.
- Jarvis, P. (2004, 3rd Edition). *Adult Education & Lifelong Learning: Theory and Practice*. London: Routledge Falmer.
- Jarvis, T., McKeon, F., Coates, D., & Vause, J. (2001). Beyond generic mentoring: Helping trainee teachers to teach primary science. *Research in Science & Technological Education*, 19(1), 5-23.
- Johnson, S. M., Berg, J. H., & Donaldson, M. L. (2005). *Who Stays in Teaching and Why: A Review of the Literature on Teacher Retention*. The Project on the Next Generation of Teachers. Cambridge, MA: Harvard Graduate School of Education.
- Κουκάρα, Ε. (2018). *Διερεύνηση των αντιλήψεων του εκπαιδευτικού προσωπικού που υπηρετεί σε σχολικές μονάδες ειδικής αγωγής σχετικά με την αναγκαιότητα του θεσμού του μέντορα*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.

- Κωστοπούλου, Ο. (2020). *Ο θεσμός του μέντορα: απόψεις αναπληρωτών εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης με προϋπηρεσία 0-5 έτη*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα.
- Kajs, L. T. (2002). Framework for designing a mentoring program for novice teachers. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 10(1), 57-69.
- Kasprisin, C. A., Boyle Single, P., Single, R. M., & Muller, C. B. (2003). Building a better bridge: Testing e-training to improve e-mentoring programmes in higher education. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 11(1), 67-78.
- Kelchtermans, G., & Ballet, K. (2002). The micropolitics of teacher induction: A narrative-biographical study on teacher socialization. *Teaching and Teacher Education*, 18(1), 105-120.
- Keogh, J., Garvis, S., & Pendergast, D. (2010). Plugging the leaky bucket: The need to develop resilience in novice middle years teachers. *Primary & Middle Years Educator*, 8(2), 17-26.
- Killeavy, M., & Murphy, R. (2006). *National Pilot Project on Teacher Induction: Report on Phase 1 and 2, 2002-2004*. Dublin: Department of Education and Science.
- Kirchmeyer, C. (1995). Demographic similarity to the work group: A longitudinal study of managers at the early career stage. *Journal of Organizational Behavior*, 16, 67-83.
- Kozleski, E., Mainzer, R., & Deshler, D. (2000). *Bright Futures for Exceptional Learners: An Agenda to Achieve Quality Conditions for Teaching & Learning*. Reston: The Council for Exceptional Children.
- Kram, K. E. (1985). *Mentoring at Work: Developmental Relationships in Organizational Life*. Glenview, IL: Scott Foresman.
- Λασκαράκης, Γ. (2012). *Η συμβολή του θεσμού του Μέντορα στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών: Διερεύνηση των απόψεων εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Ν. Θεσσαλονίκης*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη.
- Le Maistre, C., & Paré, A. (2010). Whatever it takes: How beginning teachers learn to survive. *Teaching and Teacher Education*, 26(3), 559-564.

- Lenton, G., & Turner, G. (1999). Student-teachers' grasp of science concepts. *School Science Review, 81(295)*, 67-72.
- Levinson, D. J. (with Darrow, C. N., Klein, E. B., Levinson, M. H., & McKee, B.). (1978). *The Seasons of a Man's life*. New York: Ballantine Books.
- Lindgren, U. (2005). Experiences of beginning teachers in a school-based mentoring program in Sweden. *Educational Studies, 31(3)*, 251-263.
- Ling, L. M. (2009). Induction: Making the lap. *Research in Comparative and International Education, 4(1)*, 87-96.
- Lloyd, S. R., Wood, T. A., & Moreno, G. (2000). What's a mentor to do? *Teaching Exceptional Children, 33(1)*, 38-42.
- Μέξια, Α. (2018). Διερεύνηση των διαφορετικών προσεγγίσεων στην έννοια του μέντορα. Η περίπτωση της εφαρμογής του στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στο πλαίσιο της ειδικής αγωγής. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Κόρινθος.
- Μουτζούρη-Μανούσου, Ε., & Δασκαλόπουλος, Ι. (2005). Η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και ο σχολικός σύμβουλος: Οι απόψεις των εκπαιδευτικών. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, 10*, 34-45.
- Μπαγάκης, Γ., & Τσίγκου, Π. (2017). Διερεύνηση του θεσμού του Μέντορα: Εμπειρίες από την Ελλάδα, Αγγλία και Κύπρο για τους νεοεισερχόμενους και τους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Μπαμπά, Μ. & Κουλουμπαρίση, Χ. Α. (2013). Εκπαιδευτικές καινοτομίες και επιμόρφωση εκπαιδευτικών: Σύγχρονες τάσεις. *Επιστήμες της Αγωγής, 3*, 7-22.
- Μπρονόβκι, Μ. Γ. (2019). Ο θεσμός του Μέντορα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα: Διερεύνηση των απόψεων νέων εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Νομού Αττικής. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα.
- Maag, J. W. (2008). Rational-emotive therapy to help teachers control their emotions and behavior when dealing with disagreeable students. *Intervention in School and Clinic, 44(1)*, 52-57.

- Maguire, M. (2001). Bullying and the postgraduate secondary school trainee teacher: An English case study. *Journal of Education for Teaching: International Research and Pedagogy*, 27(1), 95-109.
- Malderez, A., & Bodoczky, C. (1999). *Mentor Courses: A Resource Book for Trainer-Trainers*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Malderez, A., & Wedell, M. (2007). *Teaching Teachers: Processes and Practices*. London: Continuum.
- Marable, M. A., & Raimondi, S. L. (2007). Teachers' perceptions of what was most (and least) supportive during their first year of teaching. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 15(1), 25-37.
- Martin, M., & Rippon, J. (2003). Teacher induction: Personal intelligence and the mentoring relationship. *Journal of In-Service Education*, 29(1), 141-162.
- Mason, C., & White, M. (2001). The mentoring induction project: Supporting new teachers – hints for mentors and mentoring coordinators. *Teaching Exceptional Children*, 34(1), 80-81.
- Masters, G. N. (2009). *A Shared Challenge: Improving Literacy, Numeracy and Science Learning in Queensland Primary Schools*. Camberwell, Victoria: Australian Council for Educational Research.
- Mavrinac, M. A. (2005). Transformational leadership: Peer mentoring as a values-based learning process. *Portal: Libraries and the academy*, 5(3), 391-404.
- McIntyre, D. (1991). The Oxford internship scheme and the Cambridge analytical framework: Models of partnership in initial teacher education. In: M. B. Booth, V. J. Furlong, & M. Wilkin (Eds.), *Partnership in Initial Teacher Training*. London: Cassell.
- McIntyre, D., & Hagger, H. (1996). *Mentors in Schools: Developing the Profession of Teaching*. London: Routledge.
- McLeskey, J., Tyler, N. C., & Saunders Flippin, S. (2002). The supply of and demand for special education teachers: A review of research regarding the chronic shortage of special education teachers. *The Journal of Special Education*, 38(1), 5-21.
- Medgyes, P., & Malderez, A. (1996). *Changing Perspectives in Teacher Education*. Oxford: Macmillan-Heinemann.

- Meggison, D., & Clutterbuck, D. (1995). *Mentoring in Action: A Practical Guide for Managers*. London: Kogan Page.
- Monk, M., & Dillon, J. (1995). *Learning to Teach Science: Activities for Student Teachers and Mentors*. London: The Falmer Press (Taylor & Francis Group).
- Moskowitz, J., & Stephens, M. (1997). *From Students of Teaching to Teachers of Students: Teacher Induction around the Pacific Rim*. Asia – Pacific Economic Cooperation, APEC Education Forum. Washington DC: U.S. Department of Education.
- Mullen, C. A. (2009). Re-imagining the human dimension of mentoring: A framework for research administration and the academy. *The Journal of Research Administration*, 40(1), 10-31.
- Νόμος 1566/1985. Δομή και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις. Αθήνα: *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 167/Α/30-09-1985).
- Νόμος 2986/2002. Οργάνωση των περιφερειακών υπηρεσιών της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και των εκπαιδευτικών, επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις. Αθήνα: *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, (Φ.Ε.Κ. 24/Α/13-02-2002).
- Νόμος 3848/2010. Αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού - καθιέρωση κανόνων αξιολόγησης και αξιοκρατίας στην εκπαίδευση και λοιπές διατάξεις. Αθήνα: *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 71/Α/19-05-2010).
- Νόμος 4547/2018. Αναδιοργάνωση των δομών υποστήριξης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις. Αθήνα: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 102/Α/12-06-18).
- Νόμος 4823/2021. Αναβάθμιση του σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις. Αθήνα: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (ΦΕΚ 136/Α/03-08-2021).
- Ντάβαρος, Χ. (2015). *Το μετέωρο βήμα της καινοτομίας του μεντορισμού στην ελληνική εκπαίδευση: Απόψεις νεοδιόριστων και έμπειρων εκπαιδευτικών*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Βόλος.
- Noe, R. A. (1988). An investigation of the determinants of successful assigned mentoring relationships. *Personnel Psychology*, 41, 457-479.

- Nolinske, T. (1995). Multiple mentoring relationships facilitate learning during fieldwork. *The American Journal of Occupational Therapy*, 49(1), 39-43.
- O'Brien, P., & Goddard, R. (2006). Beginning teachers: Easing the transition to the classroom. *The Australian Educational Leader*, 28(1), 28-31.
- Παπάζογλου, Σ. (2021). Απόψεις των νεοεισερχόμενων εκπαιδευτικών παράλληλης στήριξης για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν και για τη σημασία της μεντορικής σχέσης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Περιστέρα, Μ. (2018). Ο θεσμός του Μέντορα στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση (ΕΑΕ). Απόψεις των εκπαιδευτικών της Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης που εργάζονται σε σχολεία της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Packard, B. W. (2003a). Student training promotes mentoring awareness and action. *The Career Development Quarterly*, 51, 335-345.
- Packard, B. W. (2003b). Web-based mentoring: Challenging traditional models to increase women's access. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 11(1), 53-65.
- Ragins, B. R., Cotton, J. L., & Miller, J. S. (2000). Marginal mentoring: The effects of type of mentor, quality of relationship, and program design on work and career attitudes. *The Academy of Management Journal*, 43(6), 1177-1194.
- Ragins, B. R., & Kram, K. E. (2007). *The Handbook of Mentoring at Work: Theory, Research, and Practice*. Los Angeles: Sage Publications.
- Ragins, B. R., & McFarlin, D. (1990). Perceptions of mentor roles in cross-gender mentoring relationships. *Journal of Vocational Behavior*, 37(3), 321-339.
- Rieg, S. A., Paquette, K. R., & Chen, Y. (2007). Coping with stress: An investigation of novice teachers' stressors in the elementary classroom. *Education*, 128(2), 211-226.
- Rippon, J., & Martin, M. (2003). Supporting induction: Relationships count. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 11(2), 211-226.
- Rippon, J. H., & Martin, M. (2006). What makes a good induction supporter? *Teaching and Teacher Education*, 22(1), 84-99.

- Roberts, A. (1999). Homer's mentor: Duties fulfilled or misconstrued? Ανακτήθηκε από: https://www.researchgate.net/publication/242760920_Homer%27s_Mentor_Duties_Fulfilled_or_Misconstrued
- Roberts, A. (2000). Mentoring revisited: A phenomenological reading of the literature. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 8(2), 145-170.
- Σεδίκος, Δ. (2020). *Ο θεσμός του μέντορα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Απόψεις εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης*. Δημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Σκορδά, Α. (2015). *Επισκόπηση του θεσμού του μέντορα στα προγράμματα εισαγωγικής επιμόρφωσης των νεοδιοριζόμενων εκπαιδευτικών. Η περίπτωση του Κολλεγίου Αθηνών – Κολλεγίου Ψυχικού*. Δημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Κόρινθος.
- Σπυροπούλου, Α. (2017). Πρόγραμμα εισαγωγικής επιμόρφωσης νεοεισερχομένων εκπαιδευτικών και μεντόρων (2018-2013). Η εμπειρία της Κύπρου. Στο: Γ. Μπαγάκης, & Π. Τσίγκου (Επιμ.), *Διερεύνηση του θεσμού του Μέντορα: Εμπειρίες από την Ελλάδα, Αγγλία και Κύπρο για τους νεοεισερχόμενους και τους μελλοντικούς εκπαιδευτικούς* (σελ. 29-45). Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.
- Σταυρίδης, Σ. (2013). *Διεύρυνση των προσδοκιών εκπαιδευτικών από την εισαγωγή του θεσμού του Μέντορα στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα*. Δημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Σταυρογιαννοπούλου, Μ. (2023). *Η αξιοποίηση του mentoring στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών*. Δημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Scandura, T. A., & Williams, E. A. (2001). An investigation of the moderating effects of gender on the relationships between mentoring initiation and protégé perceptions of mentoring functions. *Journal of Vocational Behavior*, 59(3), 342-363.
- Seibert, S. (1999). The effectiveness of facilitated mentoring: A longitudinal quasi-experiment. *Journal of Vocational Behavior*, 54(3), 483-502.

- Sharp, H. (2006, November). Examining the consequences of inadequate induction for beginning teachers. Paper presented to *The Annual Conference of the Australian Association for Research in Education*, Adelaide.
- Smith, P. (2001). Mentors are gate-keepers: An exploration of professional formation. *Educational Review*, 53(3), 313-324.
- Stanulis, R. N. (1994). Fading to a whisper: One mentor's story of sharing her wisdom without telling answers. *Journal of Teacher Education*, 45(1), 31-38.
- Stanulis, R. N., Fallona, C. A., & Pearson, C. A. (2002). Am I doing what I am supposed to be doing? Mentoring novice teachers through the uncertainties and challenges of their first year of teaching. *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning*, 10(1), 71-81.
- Stanulis, R. N., & Floden, R. E. (2009). Intensive mentoring as a way to help beginning teachers develop balanced instruction. *Journal of Teacher Education*, 60(2), 112-122.
- Stephenson, J. (1995). Significant others: The primary student view of practice in schools. *Educational Studies*, 21(3), 323-335.
- Τσίλιου, Μ. (2021). *Το mentoring και το συνεργατικό mentoring ως μέσο ατομικής και συλλογικής επαγγελματικής ανάπτυξης: Οι απόψεις των εκπαιδευτικών και των διευθυντών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη.
- Tickle, L. (1994). *The Induction of New Teachers: Reflective Professional Practice*. London: Cassell.
- Tickle, L. (2000). *Teacher Induction: The Way Ahead*. Buckingham: Open University Press.
- Totterdell, M., Heilbronn, R., Bubb, S., & Jones, C. (2002). *Evaluation of the Effectiveness of the Statutory Arrangements for the Induction of Newly Qualified Teachers*. London: Department for Education and Skills.
- Υπουργείο Παιδείας, Αθλητισμού και Νεολαίας. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου. (2008-2013). Πρόγραμμα Εισαγωγικής Επιμόρφωσης Νεοεισερχομένων Εκπαιδευτικών και Μεντόρων. Ανακτήθηκε από: https://www.pi.ac.cy/pi/index.php?option=com_content&view=article&id=110&Itemid=

- Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων. (2010). Δημόσια Διαβούλευση για το Θεσμό του Μέντορα νεοδιοριζόμενου εκπαιδευτικού. Ανακτήθηκε από: <http://www.opengov.gr/yppepth/?p=365>
- Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. (2022). Ο θεσμός και ο ρόλος του/της Παιδαγωγικού Συμβούλου – Μέντορα. *Επιμορφωτική Τηλεδιάσκεψη*. Αθήνα, 18 & 22 Νοεμβρίου.
- Υπουργική Απόφαση 102919/ΓΔ4 – (ΦΕΚ Β'4509/25-08-2022). Παιδαγωγικός Σύμβουλος – Μέντορας στις σχολικές μονάδες Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Αθήνα: *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*,(ΦΕΚ 136/Α/03-08-2021).
- Upson, L., Koballa, T., & Gerber, B. (2002). Preparing science specific mentors: A look at one successful Georgia program. *Proceedings of the Annual International Conference of the Association for the Education of Teachers in Science*, Charlotte, NC, 10-13 January.
- Van Ast, J. (2002). *Community College Mentoring Program Mentor-Mentee Handbook*. Iowa State University of Science and Technology. Ames, College of Education.
- Van Emmerik, H., Baugh, S. G., & Euwema, M. C. (2005). Who wants to be a mentor? An examination of attitudinal, instrumental, and social motivational components. *Career Development International*, 10(4), 310-324.
- Victorian Department of Education and Early Childhood Development. (2008). *Supporting Beginning Teachers*. Melbourne: Victorian Government Printing Service.
- Wanberg, C. R., Welsh, E. T., & Hezlett, S. A. (2003). Mentoring research: A review and dynamic process model. In: J. J. Martocchio, & G. R. Ferris (Eds.), *Research in Personnel and Human Resources Management*, 22, (pp. 39-124). Emerald Group Publishing Limited.
- Wang, J., & Odell, S. J. (2002). Mentored learning to teach according to standards-based reform: A critical review. *Review of Critical Research*, 72(3),481-546.
- Whitaker, S. D. (2000a). What do first-year special education teachers need? *Teaching Exceptional Children*, 33(1), 28-36.
- Whitaker, S. D. (2000b). Mentoring beginning special education teachers and the relationship to attrition. *Exceptional Children*, 66(4), 546-566.

- Whitaker, S. D. (2001). Supporting beginning special education teachers. *Focus on Exceptional Children, 34(4)*, 1-18.
- White, M., & Mason, C. (2001a). New teacher supports. *Teaching Exceptional Children, 33(3)*, 91.
- White, M., & Mason, C. (2001b). The mentoring induction project: What new teachers need from mentors. *Teaching Exceptional Children, 33(6)*, 81.
- White, M., & Mason, C. (2003). *Mentoring Induction Principles and Guidelines*. Reston: The Council for Exceptional Children.
- Wildman, T. M., Magliaro, S. G., Niles, R. A., & Niles, J. A. (1992). Teacher mentoring: An analysis of roles, activities, and conditions. *Journal of Teacher Education, 43(3)*, 205-213.
- Williams, A., & Prestage, S. (2002). The induction tutor: Mentor, manager or both? *Mentoring & Tutoring: Partnership in Learning, 10(1)*, 35-46.
- Wilson, B., Ireton, E., & Wood, J. A. (1997). Beginning teacher fears. *Education, 117(3)*, 396-400.
- Χαρίση, Ε. (2021). *Ο ρόλος του μέντορα στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και η αναγκαιότητα εφαρμογής του θεσμού στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα*. Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή Εργασία, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα.
- Yoon, J. S. (2002). Teacher characteristics as predictors of teacher-student relationships: Stress, negative affect, and self-efficacy. *Social Behavior and Personality: An International Journal, 30(5)*, 485-493.
- Zabel, R. H., & Zabel, M. K. (2001). Revisiting burnout among special education teachers: Do age, experience, and preparation still matter? *Teacher Education and Special Education: The Journal of the Teacher Education Division of the Council for Exceptional Children, 24(2)*, 128-139.
- Zachary, L. (2002). The role of teacher as mentor. (2002). *New Directions for Adult & Continuing Education, 93*, 27-38.
- Zanting, A., Verloop, N., & Vermunt, J. D. (2003). How do student teachers elicit their mentor teachers' practical knowledge? *Teachers and Teaching: Theory and Practice, 9(3)*, 197-211.